

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 22 • год. ХСV • 27 ноември 2015 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ИВАН АБАЖЕР, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА РЕГИОНАЛНАТА БЪЛГАРСКА НАЦИОНАЛНО-КУЛТУРНА АВТОНОМИЯ В КРИМ, ПРЕД В. „ТРАКИЯ“:

НИЕ ДЪРЖИМ НА НАРОДНАТА ДИПЛОМАЦИЯ

За кримските българи сътрудничеството със СТДБ е приоритет

ИНТЕРВЮТО ВЗЕ ТОДОР КОРУЕВ

Иван Абажер е председател на Регионалната българска национално-културна автономия на Република Крим, преди това ръководеше кримското републиканско дружество на българите „Паисий Хилендарски“, създадено през 1994 г. В автономията, създадена след присъединяването на Крим към Руската федерация, която също носи името на отец Паисий, всички работят на доброволни начала. Организират се около трийсет прояви на година. Десетилетие бе издаван вестник „Извор“, в чиито страници е събрана цялата история на българската общност. Днес нашите сънародници имат свое ефирно време в Кримската телевизия. В републиканския музей има постоянна българска етнографска експозиция, а в републиканската библиотека има цял отдел за българската литература, която се издава тук или в България.

- Г-н Абажер, преди двайсет години, когато се създава дружеството на българите в Крим, какви цели си определя?

- В устава има записани три основни задачи. Първата – възраждане на традициите, обичаите, езика, културата. Вчерта почна първата преподавателка по български език в нашето дружество - Виктория Недова, беше и главна редакторка на предаванията на български език по радиото. Втората задача бе да подпомагат депортираните през 1944 г. наши сънародници да се адаптират и устроят след повторното си завръщане тук. Третата задача бе да укрепваме отношенията с България и с други страни, в които има компактно българско население. Изпълнението на първите две задачи върви естествено, по-трудно ни е с третата, трябва да преминаем към нов формат във взаимоотношенията си с България и с другите

страни в Черноморския басейн, в които има българи. И това, както стана дума и в разговора ми с президента Путин, да бъде на основата на народната дипломация.

- Малко се знае за депортирането на българите. С какво те са предизвикали гнева на Сталин?

- През 1944 г., когато Крим бе освободен от немците, съветското ръководство започва масови гонения на етническа основа. На 18 май 1944 г. са изселени татарите, а на 24 юни – българите, гърците и арменците.

- Защо?

- Има много версии, но до ден днешен няма окончателно обяснение защо е трябвало да стане така, няма. Никой не може да каже истината. 12 500 българи били депортирани в Средна Азия и Западен Сибир. Странна игра на съдбата, защото сред депортираните имало партизани, бойци от фронта, хора със

заслуги в борбата с хитлеризма и за победата в Отечествената война. Има версия, че Сталин отмъщавал за това, че България е била съюзничка на Германия.

- Колко души, които се определят като българи, живеят в Крим?

- Крим е благодатна земя и в нея като част от Руската федерация живеят 175 националности. По официални данни тук има 1900 български семейства, но техният брой е по-голям. 70 на сто от тях говорят езика на Вазов и Ботев. Всички са православни. Българи живеят тук от над 200 години, но има и дошли от други региони на бившия Съветски съюз и от България. Това са кримските българи, те повечето са от Странджа. Казвах за тях, че са независими и непокорни. Странно, но има таврийски българи, които са депортирани и от България. Аз съм българин от Бесарабия, доход тук по разпределение. Дойдох българи и от Запорожка област. Често срещам хора, които ми казват: баща ми е българин, баба ми е българка и пр. Почти във всяко селище имаме дружества на българите. Правим около 20-30 мероприятия годишно.

- С какво основно се занимават нашите сънародници в Крим?

- Повечето принадлежат към интелигенцията. Сред българите има лекари, финансиста, инженери, хора на изкуството. Наш сънародник, царство му небесно, бе прочутият преподавател

по цигулка Киров, подготвил е много изпълнители, станали известни по света. Човекът, участвал в разработването на атомната бомба е роденият тук Григоров, гениален математик и дясна ръка на акад. Сахаров.

- За шести път организирате международния фестивал „Български срещи“. Не ще да е леко да се прави такава авторитетна проява?

- Искаме да дойдат хора откъдето да ни видят, да ни познават, българите по света да си помагат. Ето получихме поздравителни писма от председателя на парламента Цеца Цачева и от Негово светейство патриарх Неофит. Искаме управниците в София да знаят, че тук има българска общност, че не се претопяваме и пазим корените си.

Продължава на 5-а стр.

СЕГА Е МОМЕНТЪТ ЗА АБОНАМЕНТА!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

ДА НЕ ОСТАНАТ В ЗАБРАВА

ПАНАЙОТ МАДЖАРОВ

Известните имена на участниците в освободителното движение в Одринско в края на ХХ век бяха 4 385. Сега в средата на 2015 г. те са 4973-ма - в списъци по революционни участъци. От тях войводите са 54, миналите през затвори и каторги – 882. Четниците и помагачите са 4 919. Убитите по време на сражения – 76.

В историографията се говори за 4000 пушки. От тях само 200 са били манлихери, останалите – остарели кримки и бердани.

В издирените имена не са включени 40-те четници от отряда на Димитър Петков Маджаров, защитавали изгнаниците при прогонването им през 1913 г. Не са включени имената на жените, получили наследствени пенсии през 1948 г. вместо починалите си съпрузи преобразенци.

Не са включени забравените имена. През годините – от 1925 до 1960 – тракийският историк Иван Орманджиев е събирал спомени от живите участници в Преображенското въстание. Всеки спомен е завършвал с думите: „Имаше и други, на които съм забравил имената.“

Ръководители и редови на конгреса в Петрована, когато са вземали решение „ЗА ВЪСТАНИЕ“ са знаели за слабата подготовка и лошото си въоръжение. Гласували са „ЗА“, за да се солидаризират с въстаналите си братя в Македония.

Цената на въстанието за българите в Тракия през 1903 г. е:

	Общо	за Одринско
Опожарени напълно и отчасти селища	201	91
Изпепелени християнски къщи	13 440	2 610
Избити, изклани, живи изгорени	4 894	2 565
Озлочестени жени и деца	3 122	910
Пленени и отвлечени	174	135
Обездомени	70 835	13 850
Избягали в България	30 000	20 000

Колко са измрелите през зимата 1903/1904 г. е неизвестно. Бежанка разказва, че само в Бургаски окръг са били 4 018 души. Това тя прочела в бургаски вестник.

Продължава на 5-а стр.

Съюзът на тракийските дружества в България, Тракийският научен институт и Институтът за исторически изследвания – БАН със съдействието на Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва.

Ви канят на ден, посветен на

ТРАКИЯ И ТРАКИЙСКИТЕ БЪЛГАРИ В БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ. 90 г. ОТ АНГОРСКИЯ ДОГОВОР

4 декември (петък), София, Централен военен клуб, зала 1

Начало: 9.30 ч.

Първа част: Научна конференция „Ангорският договор и съдбата на Тракия след Първата световна война“

С участието на: доц. Милан Куманов, доц. Даниел Вачков, д-р Боряна Бужашка, Стоян Райчевски, Папани Козарова, Емилия-Боряна Славкова, д-р Ваня Иванова, Светла Караянева, проф. Трендафил Митев.

Втора част: Представяне на книги, свързани с изследването на Тракия и тра-

кийските българи:

Ще бъдат представени изданията: „Тракийските българи във възрожденския печат“ – София, 2014–2015.; Д. Митев. „Бяло море – изгубената мечта. (България, Великобритания и Тракийският въпрос 1918–1923 г.“ – София, 2014.; „Известия на Тракийския научен институт“, кн. 12-13. София, 2015; „150 г. от рождението на акад. Любомир Милетич“ – В. Исторически преглед, кн. 3-4/2013 г.

ТРАКИЙЦИ И АНГОРСКИЯ ДОГОВОР

ПРОФ. Д-Р ИВАН ФИЛЧЕВ

След Балканската война от 5 октомври 1912 г. България води четири войни в продължение на десет години. Подписа четири мирни договора, но в краен резултат се оказа изолирана от всички свои съседи. А това се отразяваше крайно неблагоприятно на нейното икономическо развитие. Колкото и невероятно да изглежда българските политици насочиха своето внимание към Турция. Още повече, че България и Турция воюваха заедно в Първата световна война срещу Антантата и даже срещу Русия на Северния румънски фронт.

Подготвен бе договор между България и Турция. Преговорите по подготовката на договора се водят от българска страна от Симеон Радев, който междувременно е назначен за пълномощен министър в Анкара, а от турска страна – от Тевфик Кямил, държавен подсекретар на Министерството на външните работи. Същите лица в крайна сметка подписват окончателния текст на всички документи в т.нар. договор за приятелство между България и Турция от 18 октомври 1925 г. Договорът, протоколът и конвенцията са публикувани в Държавен вестник, бр. 110 от 17 август 1927 г.

В уводните думи се подчертава, че двете страни еднакво и искрено желаят да установят и затвърдят отношенията си на приятелство и благополучие. По-конкретно това се изразява в установяване на дипломатически отношения, съобразени с принципите на международното право, от което да се ръководят и двете страни в своите дипломатически отношения. Това означава и сключване на една конвенция за установяване и арбитраж.

Неразделна част от договора е Протоколът. Той съдържа важни постановки, свързани с международната дейност на двете страни. Те са групирани в осем пункта, като по-важните са:

• Съгласно т. А двете страни се задължават да осигурят всички права и условия за развитие на малцинствата – на турското в

България и на българското в Турция, като правата и условията на живот са съобразени с изискванията на Ньойския и на Лозанския договор.

• Съобразно т. Б турското правителство признава на всички българи, родени след 1912 г. в Турция, правото на българско подданство. Подобни права получават мюсюлманите, родени в България. Освен това българите и мюсюлманите запазват правото си на собственост в съответната страна с изключение на посоченото в точка В. Правото на собственост трябва да се доказва със съответните документи.

• В точка В се съдържат най-важните проблеми, предизвикващи най-големите спорове и абсолютното несъгласие на тракийци с нейното приложение. Цитираме изцяло нейното съдържание:

„Недвижимите имоти от какъвто и да е вид, принадлежащи на българите от европейската територия на Турската република, с изключение на Цариград, които са се изселили в България след 5/18 октомври 1912 г. до подписването на настоящия протокол, както и недвижимите имоти от какъвто и да е вид, принадлежащи на мюсюлманите от териториите на Отоманската империя, откъснати вследствие на Балканската война, които са се изселили в Турция след 5/18 октомври 1912 г. до подписването на настоящия протокол, ще останат в собственост на държавата, в чиято територия те се намират.“

В същия протокол има и буква Г, чийто текст гласи: „Недвижимите имоти от какъвто и да е вид, находящи се в България и принадлежащи на турски поданици, или находящи се в Турция и принадлежащи на български поданици, които остават извън приложението на прецидентния член, ако закон-

ните собственици не ги владеят понастоящем, ще бъдат върнати на тези последните, на правоимеющите или на техните пълномощници... Приходите от имотите, които са били секвестирани, ще бъдат изцяло внесени на техните собственици. „Понататък се пояснява, че заинтересованите лица трябва да докажат, че са напуснали родните си места преди 5/18 октомври 1912 г.

И още нещо твърде съществено. В подписаната по същото време Конвенция за установяване между България и Турция, чл. 1 гласи: „Поданиците на всяка една от договарящите се страни ще имат право да се установяват и пребивават върху територията на другата и

М-ство на външните работи и на изповяданията
УКАЗЪ № 3
НИЕ БОРИСЪ III
СЪ БОЖИЯ МИЛОСТЪ И НАРОДНАТА ВОЛЯ
ЦАРЬ НА БЪЛГАРИЯ
Обявяваме на всички Наши вънроподаници, че ХХI-то обикновено Народно събрание, през третата му редовна сесия, въ 95-то заседание, държано на 27 май 1926 год., гласува и прие,
Ние утвърдихме и утвърждаваме спогодбите между България и Турция, подписани въ Ангора на 18 октомври 1925 год., а именно:
Договоръ за приятелство между България и Турция.
България,
отъ една страна,
и
Турция,
отъ друга страна,
еднакво и искрено желаючи да установятъ и да затвърдятъ връзките на искрено приятелство между Царство България и Турската Република, и проникнати отъ еднаквото убеждение, че отношенията между двете Държави, веднъжъ установени, ще послужатъ за преуспяването и благосъстоянието на тѣхните респективни нации, решиха да сключатъ единъ договоръ за приятелство и за тази целъ назначиха за свои пълномощници както следва:
Негово Величество Царя на България: Господинъ Симеонъ Радевъ, Извънреденъ Пратеникъ и Пълно-
2
мощенъ Министъръ на България въ Вашингтонъ, и Председателя на Турската Република: Тевфикъ Кямилъ Бей, Държавенъ Подсекретаръ на Министерството на Външните Работи въ Ангора;
Кито, следъ като си съобщиха пълномощията, намѣрени въ добра и надлежна форма, се съгласиха върху следните разпореджения:

• Съобщение за ратификацията на Ангорския договор

ще могат следователно да отиват, да дохождат и свободно да се движат, като се съобразяват със съществуващите в страната закони и правилници.“

Когато предстояло договороът да бъде ратифициран от Народното събрание, тракийската организация свиква извънреден събор, който да протестира против внасянето му в НС за ратифициране. Десетият събор прима на 16 май 1926 г. Меморандум до ХХI Обикно-

вено народно събрание и до народните представители, в който се изтъкват мотивите и лошите последствия за тракийската емиграция и българския народ, произтичащи от Ангорския договор, а именно:

1. Ангорският договор лишава българите от Източна Тракия, Чаталджанско и Мала Азия от възможността да живеят по родните си места и да се ползват с всички материални и морални права. Договорът не може да бъде приятелски, защото облагодетелства турците, които живеят в България, а ощетява напълно тракийските българи.

2. Основните положения на договора са пакостни от гледище на българските държавни интереси и несправедливи и жестоки спрямо тракийските българи.

а/ Българите от Източна Тракия са насилствено изгонени от турската власт през 1913 г. от родните огнища. Те изоставят всичките си имоти хамбари, пълни с жито, изби с вино, лозя, земеделски инвентар, богата покъщнина. Тези имоти сега се жертват. А това са частни имоти, които никой няма право да жертва.

б/ Турските изселници, за които става дума в договора, са се изселили от България доброволно, без принуда, като са продали свободно имотите си. Освен това даже и турските имоти да не бяха продадени, те не могат да компенсират тези на тракийци, защото не съ-

тавяват дори и една пета част от тракийските. А сега 75 % от тях са продадени.

3. В договора се говори за взаимно покровителство на малцинствата. Но за каква взаимност и справедливост може да става дума, когато в Турция са останали 3000-4000 българи, а в България живеят 600 000 мюсюлмани, които се радват на пълна свобода? За взаимност може да става дума само ако Турция позволи на тракийските българи да се върнат по родните си места и възстанови пълно владение върху имотите им. Но Ангора категорично отказва да стори това. А вмъкването на специална клауза в договора за покровителство на мюсюлманските малцинства може да бъде предпоставка за намеса от турска страна.

4. Едва ли ще се оправдаят надеждите за връщането на българските търговци на турския пазар.

Погрешните стъпки на българската дипломация с Одринското съглашение от 2/15 ноември 1913 г. и с разширяване на Конвенцията за доброволното изселване през 1923 г. върху Западна Тракия имат фатални последици. Сега, с ратифицирането на Ангорския договор, ще се направи нова погрешна стъпка. С него ще се узакони турското варварство над тракийските българи от 1913 г.

Десетият извънреден събор на тракийските изгнаници и бежанци заявява: „Нашите права над законните имоти и родни огнища са свещени и неотменими. Никой договор не може да отнеме тези права. Ние ще продължим да се борим и след евентуалното му ратифициране.“

Апелираме да отхвърлите единодушно Ангорския договор и да запазите правата и интересите на тракийци, на българското племе и честта и достойнството на нацията.“

Меморандумът е подписан от членовете на ВИК и всички делегати на събора – общо 190 души. Приложени са и официални данни за имотите на българите и турците. При сравнителната оценка се получава, че стойността на турските имоти възлиза на 500 млн., а на българските – над 10 млрд. лева.

На 26 май 1926 г. започва разглеждането на Ангорския договор. Против ратификацията ярки речи произнасят Димитър Янев, член на ВИК на тракийската организация, председателят на ВИК Димитър Попни-

колов, Кръстю Пастухов от Социалдемократическата партия, Илия Георгиев от Радикалдемократическата

партия, д-р Александър Гергинов от Демократическата партия и др. Най-много се критикува постановката, че земята не може да стане държавна собственост, след като е частна собственост и никой не я отстъпил доброволно. Освен това далеч несъизмерими по обем и стойност са имотите, които ще се разменят. За съжаление намират се и такива като Христо Силянов – летописец на героичните борби на тракийци, които защитават Ангорския договор, щели да се отворят турските пазари за България.

А какви са доводите на главния преговарящ от българска страна Симеон Радев. Той ги изпраща от Вашингтон до всички български вестници:

1. Да се освободи България от клаузите на Цариградския договор от 1913 г., който дава право на Турция да се меси във вътрешните работи на нашата страна.

2. Да се извоюва за българските поданици в Турция равнопоставено положение с поданиците на Великите сили, особено правото да владеят недвижими имоти, да имат демократични свободи.

3. Да се създадат гаранции за живота на българското малцинство в Турция и неговото свободно движение по цялата страна.

4. Да се уреди въпросът с имотите на българските бежанци от Турция.

Симеон Радев пояснява, че спогодбата за недвижимите имоти не е наложена от Турция, а е доброволно приета от българската страна като най-желана за българските интереси; тогавашният външен министър Христо Калфов я приел като най-изгодна за България. На дебатите в Народното събрание Христо Калфов, вече председател на Народното събрание, заключва: „Получихме равноправие на нашето малцинство в Турция; приехме размяната като най-целесъобразна; дадохме права на бежанците, напуснали страната преди 1912 г., а също така и на бежанците от Цариград и Мала Азия след 1912 г. да се разпоредят със своите имоти. Има неправди в договора, но те са плод на действителността в историческите условия. И министър-председателят Андрей Ляпчев заявява, че по-добро решение не би могло да има.

В подкрепа на Ангорския договор гласували 67 депутати, против били 53.

Въпреки многото против управляващата класа в България с лекота решава един толкова жизненоважен не само за източнотракийци, но и за цялата обществена въпрос, чиято несправедливост продължава да тегне над нашата страна и до днес.

• Проф. д-р Иван Филчев

ДНЕВНИК НА ИСТОРИКА

ПРОФ. Д.И.Н. ИЛИЯ ТОДЕВ

ЛЕВСКИ – КРАДЕЦ, ДЕТЕУБИЕЦ, ПРОТИВНИК НА ОСВОБОЖДЕНИЕТО. Подходът ни към Левски не е адекватен. Надпреварваме се в дитирамбизъм, но търпим логични въпроси да имат само наплевателски отговори, които като че ли много попадат на еретичните ни заложби. Например, как да се тълкува убийството (авг. 1872) на чирака на ловешкия търговец Денчо Халача? Това беше повод в нарочна книга Левски да бъде наречен „крадец“ и „детеубиец“.

Обективната и компетентна интерпретация на този факт обаче би звучала така: българската държавност почва да се възстановява още преди 3 март 1878 в легален (Екзархията, 1870) и нелегален (Вътрешната революционна организация (ВРО), 1869-72) вариант. В качеството си на държава и двете институции започват да събират данъци. Денчо Ха-

лача е един от онези, които не искат да плащат – и затова ВРО взема решение да прибегне към принуда, като с нея се нагърбва лично Левски. Това кражба ли е? Или доказателство, че Левски заради свободата на България е готов да изпълнява и неприятната – но колкото законна, толкова и важна! – бирническа роля?

Смъртта на чирака (нешастен случай, за който Левски горчиво се разкайва и при който той е в ролята на нещо като днешен пилот, който трябва да избира къде да блъсне повредения си самолет – в ядрен реактор или в детска количка) трябва да се интерпретира във връзка с проблема за отговорността на бореца, който знае, че и при най-справедливата борба има страдания на невинни; че или трябва да се примири със злото, или да се бори с него с риск сам да извърши злини. Левски решава този проблем в съгласие с Ботев, който смята, че бунтарят е длъжен не само да победи, но и да изкупи пролятата чужда кръв

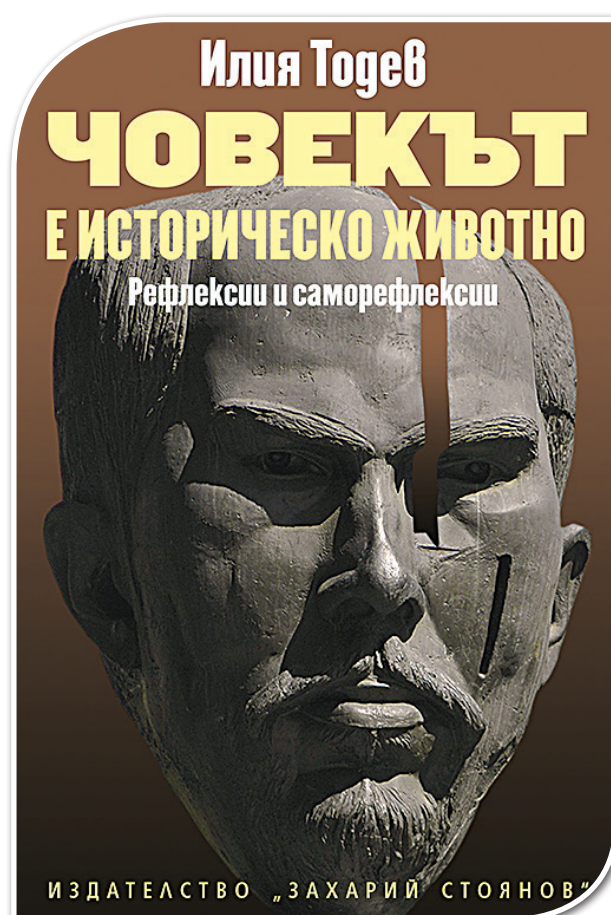
със собствената си смърт. И затова (в „На прощаване“, което Левски специално записва в тефтерчето си) Ботев издига не познатия ни, формулиран от Патрик Хенри през 1775, утилитарно-революционен лозунг „Свобода или смърт“, а свой нравствено-изкупителен императив „Свобода и смърт юнашка!“ В такъв контекст злощастният ловешки инцидент е най-вече свидетелство за трагизъм и величие, показвайки ни какво морално бреме е бил готов Левски да понесе – и изкупи! – в името на свободата.

Правят се и опити за фабрикуване на документи от Левски. Например, от 7-8 години из Интернет циркулира едно уж негово „предсмъртно писмо“. Съвсем уместно се преценява, че то е мистификация, неговият оригинал не е открит – съчинено е вероятно през 2008 г. с използване цитати от автентични писма на Апостола, преплетени с внушения, актуални за нашия съвременен

политически живот.

Тук искам да се спра специално на следния пасаж, който много нашумя тази година във връзка с 3 март, а и по билбордовете със същите ефектни думи на фона на образ на Апостола се рекламира новият филм „Дякон Левски“. Иде реч за следните думи: „Тоз, който ни освободи, той ще да ни и пороби“. Внушението очевидно е: 3-и март не е ден на освобождение, а на поробване, Русия не е освободителка, а поробителка.

На Левски ли принадлежат тези думи? Със сигурност не. Те най-вероятно са перифраза на писано от Захари Стоянов в неговото „Предисловие“ към преиздадената от него в началото на 1886 брошура на Раковски. Ето впрочем, какво казва там З. Стоянов: „Но ще кажат мнозина: „Русия беше, която ни освободи“. Да, това е вярно, това е велико събитие, ние сме благодарни на покойния Александра II, името му ще бъде у нас священо до

века, благодарни и признателни сме на целия руски народ. Но трябва ли да бъдем благодарни и за това, че Русия ни освободи за да ни зароби изново – нещо, което тя доказа вече от 6-й септември (1885) насам? Ние сме благодарни на руския народ, който никога не ни желае злото, защото е удивен повече от нас, и на покойния император, но не и на днешното руско правителство, състояло се от 5-6 души узурпатори. Това правителство

иска да ни глътне.“

Освен че са приписани на Левски, тези думи са извадени от контекста за да се изопачи техния смисъл. Както се вижда, З. Стоянов не поставя под съмнение автентичността на Освобождението, той се страхува, че тази свобода може да бъде отнета след Съединението.

От книгата „Човекът е историческо животно. Рефлексии и саморефлексии“ на издателство „Захари Стоянов“. Авторът е проф. д.и.н. Илия Тодев е директор на Института за исторически изследвания при БАН.

МАРИЯ НИКОЛАЕВА, ЯМБОЛ

В деня на народните будители жените от дружество „Тракия“ – Ямбол посетиха храма „Св. Троица“, в чийто двор е погребан народният учител Ради Ив. Колесов. По тяхна покана, за да отбележат този празник и да почетат паметта на своя виден родственик на поклонението дойдоха Ирена Календерова (учителка по литература), Жечка Керанова, Елена Стефанова, Юлия Дюлгерова, Добринка Боева, Яшко и Димитрина Джуралови.

Жечка Керанова припомни живота и многостранните дейности на Ради Ив. Колесов, заради които ямболци го тачат като народен будител. Роден е на 29.XI.1837 г. като осмото дете на Иван Ст. Чапърво (три месеца след смъртта на баща си). Малкият Ради бил много любознателно и ученолюбиво дете. В желанието си да трупа знания и с тях да е полезен на своя народ, той не остава в родния си град, а стига до Даскалоливницата в град Елена, където придобива правото да учителства, което осъществява по-късно в ямболското

РАДИ ИВ. КОЛЕСОВ – НАРОДЕН УЧИТЕЛ И СЪЗАКЛЯТНИК С РАКОВСКИ

мъжко класно училище заедно с Добри Чинтулов.

Младият родолюбец, научавайки за революционните кроежи на Георги С. Раковски, веднага се включва в неговото тайно общество. Щом дочува за замисленото от дядо Никола въстание, Ради Колесов допринася за включването на Ямбол в това съзаклятие и действа за подготовката му.

Разкрит от властите, младият учител е арестуван, съден и лежи 2 години и 7 месеца в турските зандани. След излизането си на свобода Ради Колесов се отдава на обществено полезни дейности. Той е един от двамата ямболци абонати на вестник „Дунавски лебед“, издаван от Раковски. Със собствени средства издава в Цариград песнопойката „Гуслица“, която разпространява сред своите ученици и съграждани. В черквата „Св. Георги“ организира група будни ямболци, с които полага основите на ям-

болското благотворително читалище. Младият родолюбец не спира да копнее и работи за освобождението на народа от турските поробители. заподозрян в революционна дейност, властите са готови отново да го арестуват, но отлагат това заради напредването на туберкулозата, която младият учител е придобил вследствие лежането във влажните затвори.

Така на 29.VII.1862 г., едва 24 годишен, напуска този свят народният учител, преводач, деен общественик, революционер и родолюбец Ради Ив. Колесов. (Приел този псевдоним за фамилия в чест на баща си – майстор на каруци, които сам красиво оцветявал.)

Тракийките и родствениците изслушаха с наведени глави заукойната молитва, която извърши свещеникът от черквата „Св. Троица“. Запалиха свещи и отрупаха с цветя гроба на признания и незабравен във времето народен будител.

■ Храм „Света Троица“ в Ямбол

• Иван Абажер със своя екип

Продължение от 1-ва стр.

Искаме нашите колеги и партньори – гърци, немци, арменци, евреи, с които живеем заедно, да видят, че не сме забравени в далечната ни родина. В предишните издания на фестивала сме събирали много повече участници. Тази година сънародниците ни от Бесарабия и Молдова не успяха да дойдат заради санкциите. Оня ден почина баща ми и аз не можах да ида да го погребя, защото селото ни е в Украйна и ще ме арестуват. Хората се страхуват. Границите ни разделят. Когато бяхме в Украйна власт-

та се опитваше да използва нашите дружества за свои цели, примерно толерираха кримските българи пред другите, но не успя.

Не се подадохме нито ние, българите, нито гърците, нито другите, защото всички имахме принципна позиция. Затова и се уважаваме като партньори и приятели.

- Имате ли претенции към българската държава?

- Защо примерно в България не може да иде шефът на архивите или ректорът на Университета. Защото са кримчани, те имат руски паспорти. Защо се отказва виза на хора с руски паспорт. Обявяват ни за сепар-

ратисти. На мен ми е тежко, когато българи се оплакват заради пречки с визите.

- В музея в Херсонес научихме, че в подготовката на международна конференция двама полски историци са изпратили тезисите на докладите си, но след време писали да им върнат тезисите, уплашили се да участват в конференция в Крим...

- Има вече много такива случаи. В нашата програма бе включена среща с професора от Харковския университет Михаил Станчев, българин, който е написал голям труд „Българите в Росийската империя, Съветския съюз

НИЕ ДЪРЖИМ НА НАРОДНАТА...

и страните от ОНД“, който сме готови да издадем. Но не дойде. Ясно е защо!

- Знаем за вашето ползотворно сътрудничество със Съюза на тракийските дружества в България...

- Много трепетно се отнасям към това сдружение на тракийските българи, знам, че това е стабилна обществена неправителствена

организация, която върши примерно такава родолюбива работа, какво вършим ние тук – запазване на традициите и паметта за миналото. съхраняване на българската идентичност. СТДБ е организацията, на която се опираме в България, затова сътрудничеството с нея за нас е приоритет. Познавам Красимир Премянов от 15-20 годи-

ни, вярвам му и съм му благодарен за съдействието при организирането на „Българските срещи“. Имаме желание да установим още по-тесни връзки с СТДБ и вече подготвяме договор за сътрудничество, който ще регламентира нашите взаимоотношения в перспектива, които са на основата на народната дипломатия.

• Български концерт в театър „А.П.Чехов“ в Ялта

Продължава от 1-а стр.

ДА НЕ ОСТАНАТ...

Похвално е, че освободителните борби срещу османското иго не са забравени от съвременните историци. Смушавачо е, че писанията им често не се съобразяват с обективната действителност, със спомените на участниците в Илинденско-Преображенското въстание.

Примерно. Войводата Георги Кондолов не е убит по време на сражение. Бил е смъртно ранен часове преди започване на въстанието. Фамилното име на войводата от Бунархисарския революционен участък е Топузов, а не Тозлуков. Тозлуков е странджански революционер от преди Освобождението. Бунархисарската чета не е разгромила войсковото поделение в село Инжекьово. Напуснала е сражението по време на боя поради лоша организация. Могли са сами да се изпотрепят.

Михаил Герджиков не е водил чета от 25 души близо два месеца. Четата му е била от 25 души в неуспешен поход до село Синеклий. Походът е бил еднократен. През 1912 г. Лозенградският доброволчески отряд не е освобождавал селищата край морето. С обявяване на войната турските гарнизони са се оттеглили на юг от село Маджур. В Тракия освен Одринския вилает е имало и Стамболски вилает на изток от Чаталджа.

„През 1902 г. по обиколка в

Странджа минава Гоце Делчев (с Михаил Герджиков и Стоян Лазов – б.а.). На съвещание в горите на Малко Търново водачът на ВМОРО оценява високо бойния дух на тракийци.“ Оценката си Гоце Делчев е направил на Пловдивския конгрес на 13 и 14 април 1902 г. В горите на Странджа през месец март е нямало пред кого да прави оценка.

„След въстанието той (Стamat Икономов – б.а.) още три години води чети в Одринско.“ Не три години, а три пъти Икономов минава границата с чети

„Приносител...“ на летописца на въстанието в Източна Тракия Иван Орманджиев (1891–1963) са 14 тома, досега са излезли само четири, останалите десет още чакат издател“.

през 1905 и 1907 г. нелегално и през 1908 г. легално. Еднократното преминаване на границата е имало своя цел. Не е могло три години да се води чета в район, охраняван от войска и жандармерия.

„Една чета под командата на Кръстю Българията, племенник на Хаджи Димитър...“ Войводата Кръстю Николов Българията

е от Враца. Не е племенник на Хаджи Димитър. Племенникът му се казвал Кръстю Асенов. И двамата Кръстювци са

участвали в освободителното движение на Одринско и Македония. И двамата са герои в романа „Роби“ на Антон Страшимиров.

„Местността Петрова нива край село Звездец...“ Петрова нива е край село Стоилово. И т.н. и т.н. – все бисери в писанията на известни историци. Миналото на предшествениците ни не се нуждае от измислен патос, а от обективно отразяване. А това означава да се придържаме към разказите на съвременниците на събитията.

От всичките 14 тома „Приносител...“ на Иван Орманджиев Тракийският научен институт е издал само 4 и то по време на монархизма. Другите чакат своя издател.

Спряхме се само на някои неточности, налагани в съвременни писания за миналото на предшествениците. Мъже, храбри, но слабо въоръжени, възправили се срещу империя с огромна армия, жандармерия и модерно въоръжение. И то в райони с укрепени градове и непревземаеми крепости – Истанбул, Едирне, Кърклареси.

Трябва ли да оставим в забвение имената на самоотвержените мъже, както ни съветва „родолюбивата“ фондация „Българска памет“. Родината на предшествениците не можем да върнем. Продадена е от българската дипломатия, жертва на игрите на Великите сили. Но можем да обезсмъртим имената им поне на книга. Списъците на революционните участъци могат да се поставят в параклиса на Петрова нива. Можем да показваме на потомците имената им, като се организира ежегоден поход „По стъпките на преобразенци“.

Да напомня, че правителството на Фердинанд е затворило границата за преследваните деца, жени и старци от войска и башибозук по време на погрома на въстанието. Разоръжили са въстаниците и са ги интернирали на 40 км далеко от границата.

Трябва ли да оставим в забвение станалото и имената на предците ни – герои и жертви на освободителната борба.

ХАРАЛАМБИ ЕТАКЧИЕВ

Голяма част от дервентци бяха настанени в град Кавакли и село Кослуджа, днешните Тополовград и село Орешник. В Тополовград бе настанено и нашето семейство. Главното занимание бе тютюнопроизводство. Тук завърших прогимназия и се записах да уча в Сливенската мъжка гимназия „Добри Чинтулов“, в полукласическия отдел. На другата, 1932 година се прехвърлих и се записах в I мъжка гимназия в София и оттогава живея в столицата. В София не познавах никого. Отидох направо в Тракийската организация, която тогава се помещаваше на ул. „Лега“ № 5. Почуках на вратата на канцеларията и влязох.

– Добър ден – казах.

– Добър ден – отвърнаха ми. – Какво има и какво търсиш? – ме запита един едър мъж с шръкнала нагоре коса, седнал пред пишеща машина. Аз му обясних, че съм от Кавакли, тракиец от село Дервент, Дедеагачко и тук ще уча, но нямам познати хора, нямам квартира и попитах:

– Не може ли да спя тук, докато си намеря квартира?

Той започна да ме разпитва как се казва баща ми и член ли е на Тракийската организация. Отговорих му, че ние сме по рождение тракийци. Разговаряхме няколко минути. Предимно той ми задаваше въпроси. Най-накрая каза:

– Не те познавам, но ще ти дам ключа. Ще идваш навечер да ти давам ключа, а аз ще идвам сутрин да ми го предаваш! Спях няколко нощи в помещението на Тракийската организация. След като си намерих квартира, благодарих на този човек и му предадох ключа. После разбрах, че това бил академик Константин Петканов. От тогава до ден днешен съм свързан неразривно с каузата на Тракийската организация.

На другата година организацията си купи собствен дом, този на ул. „Стефан Караджа“ № 7. Тук имаше добри условия да се събират младежи, ученици и студенти тракийци. Сега вече не само аз, но и много други спяхме в салона на организацията. Тук се събираха младежи от всички краища на Беломорска Тракия. Но най-много бяха дервентци. Ето имената на някои от тях: Браян Стамов Петков, Хараламби Бакалов, Атанас Богданов, Петко Караделков, Тодор Браянов, Недялко Лъджев, моя милост и др. Тези младежи бяха ядрото на бъдещата тракийска левица.

До 9 септември 1944 г. ръководителите на Тракийската организация бяха предимно възрастни хора, революционери от Илинденско-Преображенското въстание, като Иван Орманджиев, Димитър Маджаров, Константин Петканов, Димитър Михалчев, Христо Караманджуков и др. Ние, младежите, деца на бежанци от Беломорска и Източна Тракия, бяхме посрещнати радушно и гостоприемно в организацията. Намерихме добър подслон. Така се създаде приемствен-

ПО СЛЕДИТЕ НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

Из „Заточението. Ранни и по-късни спомени“

■ 5 септември 1932 г., Асеновград, конгрес на Тракийския младежки съюз. Делегатът Х. Етакчиев е с ученическа униформа (срещу жената с бялата шапка)

ност. Докато не бяха решени проблемите на бежанците, особено с оземляването, в организацията се чувстваше голямо оживление. Но то постепенно намаляваше. По тази причина, през времето, когато бе председател Ламби Данаилов, към организацията бяха привлечени и родопчани и странджанци. През това време бе създадена и тракийската левица, която издаваше вестник „Тракийска трибуна“. Ние, младежите ученици, разпространявахме вестника. Аз бях избран и за делегат на конгреса на Тракийския младежки съюз през септември (5-и) 1932 година в град Асеновград. Очевидец съм на скандала, разиграл се в салона на киното, в което се проведе конгресът. По време на заседанието, по команда на Димитър Токмаков, бе бит и изхвърлен навън от балкона на киното Атанас Цилев, известен левичар, по-късно директор на вестник „Труд“. През същото това време левицата проведе заседание до река Асеница, долу, зад Асеновата крепост. В него участваха Ламби Данаилов, Панчо Желепов, Петко от Хасково и други. Аз бях предупреден от Димитър Костов, деловодител в тракийската организация, мой настоя-

ник в училище, да не дружа с тези младежи. В миналото организацията нямаше секции по райони. Но за да се подобри работата, бе взето решение (по подобие на македонската организация) да се създадат такива по райони като напр.: Дедеагачка, Родопска, Странджанска и др. Аз бях първият председател на Дедеагачката секция. Положих много усилия за нейното организиране и имах успех. На събранията на Дедеагачката секция салонът бе винаги препълнен.

След 9 септември 1944 г. за председател на организацията бе избран Никола Спиров. През неговото председателстване бяха създадени много клубове на организацията, които развиваха културно-просветна дейност, а през 1946 г. бе изпратена 4-членна делегация на Парижката мирна конференция в състав: войводата Димитър Маджаров, Никола Спиров, Ламби Данаилов и Петко Караделков.

Когато пиша за онези първи стъпки в недалечното минало, спомням си, че не се знаеше много за делото на Капитан Петко войвода, не се говореше и за неговия героизъм. От мъка, горест и тъга по този забравен герой, няколко души решихме да основем

туристическа секция и така да популяризираме неговия живот и дело. Заедно с Александър Караманджуков упоритихме немало усилия, но трудът ни се увенча с успех. В началото само няколко души: Ал. Караманджуков, жена му, Д. Калинов и аз направихме първото излизане в Родопите по тези места, където е действал Капитан Петко войвода. Нямахме ръководство. След това отидохме в туристическо дружество „Алеко Константинов“, при секретаря Тодор Банков и му обяснихме нашето желание да създадем туристическа секция. Той ни прие радушно и ни обеща подкрепа.

В началото излетите правехме с членове на Тракийската организация. Това се хареса на ръководството на туристическото дружество. На едно събрание в неговия салон бе взето решение дейността да се извършва съвместно, официално. Нашата секция бе кръстена „Капитан Петко войвода“. Неин председател станах аз, а излетите провеждахме под надслов „По стъпките на Капитан Петко войвода“. Освен похода по Родопите, организирахме и други походи по планините Рила, Пирин, Стара планина, Средна гора (в чест на Априлското въстание), Странджа (в чест на преображенци) и много други.

В похода по Родопите походниците обикновено достигаха до 40 души. Задължителният маршрут беше следният: тръгнахме от изходен пункт Пловдив. Пътят се спирахме за кратко в местността Стайкова ливада до хижа „Здравец“, където полагахме цветя на паметната плоча, поставена на лобното място на Стайко войвода, брат на капитан Петко войвода, и с едноминутно мълчание почитахме паметта му. Оттам продължавахме за

Бяла черква, където ношувахме. От Бяла черква поемахме към хижа „Персенк“. На другия ден вървахме до връх Персенк по исторически калдъръмен път, строен преди 2500 години от римляните. На връх Персенк, в местността Мизар гидик, почивахме и разглеждахме паметника на партизаните, живи изгорени през антифашистката съпротива. От Персенк спирахме за ношуване в хижа „Изгрев“ и на следващия ден вече бяхме в Широка лъка. Тук поставяхме цветя на паметната плоча на къщата, където е живял Петко войвода. Когато беше жива баба Злата Карева, поканваше ни вътре и ни показваше стаята на Петко войвода. Баба Злата разказваше: „Момчета, аз бях малка, но запомних, че преди ремонта таванът на стаята беше надупчен от куршумите на четниците, когато са се веселили при победа и стреляли.“

От Широка лъка се отправяхме към Чепеларе, където е бил шабът на Петко войвода. Поставяхме цветя на паметната плоча на къщата и с това походът-поклонение в чест на героя завършваше. Тъй като повечето от участниците в него са по душа и сърце туристи, по общо съгласие продължавахме маршрута до Триград, Ягодина, Агушевите конаци и др. Дивихме се на Триградското ждрело и пещерата Дяволското гърло. Минавахме през Ягодинското ждрело и Ягодинската пещера, през Родопската шипка и Родопското конче при село Мостово и т. н., и т. н.

Нашите членове с нетърпение очакваха началото на похода, защото целта му бе да популяризираме този забравен герой сред българския народ. В похода-поклонение привлякохме туристи от много софийски предприятия („Разноизнос“, „Химимпорт“ и др.), както и от провинцията — от Хасково, Пловдив, Стара Загора, Кърджали и др. Привлякохме и Пловдивския тракийски клуб начело с неговия председател Васил Найденов. С тях направихме

голям поход-поклонение заедно. Тази инициатива бе в своя апогей, когато се появи един недоброжелател. На заседание на централното ръководство на Тракийската организация той предложи да бъде ликвидиран похода-поклонение „По стъпките на капитан Петко войвода“. Но благодарение на съпротивата в изказването на Никола Спиров и секретаря на организацията Георги Димитров, това предложение не намери подкрепа, не се прие. Този „доброжелател“ беше Тодор Браянов.

Макар че нашите възможности бяха малки, като капка в морето, името на капитан Петко войвода стана известно на много хора. В България има два подобни похода-поклонения: единият на Христо Ботев и другият на Петко войвода. За щастие, четири години след основаването на туристическата секция и организирането на първия поход-поклонение „По стъпките на Капитан Петко войвода“, намери се един българин на име Николай Хайтов, който направи филм „Капитан Петко войвода“ и популяризира този наш роден герой всред целия български народ. Всяка година по време на похода, на подходящо място, особено когато имахме почивен ден в Пампорово, запознавахме туристите с родния край на Петко войвода – Беломорска Тракия. При тези импровизирани беседи много от тях изказваха желание по възможност да посетят и видят този край. През един хубав слънчев ден от връх Снежанка, откъдето се открива чудна гледка към връх Карлъка, посочих с ръка и казах: – Ей там, зад връх Карлъка, се намира родното село на Петко войвода и Беломорска Тракия. Аз сега се разделям с вас, вие се връщате от тук у дома, но аз продължавам за Тракия...

Хараламби Етакчиев е роден през 1914 г. в село Дервент. Дядо му Никола е роднина и ятак на Петко войвода. През 1923 г. е заточен заедно с родителите си на остров Круш. Той е един от учредителите на Тракийския младежки съюз.

■ Туристи от похода „По стъпките на Капитан Петко войвода“ из дебрите на Родопите

■ Родопите, връх Снежанка. „Ей там, зад връх Карлъка на юг, се намира Беломорска Тракия“ – сочи с ръка д-р Стрезов

СВЕТИЯТ СИНОД отряза Вартоломей за Антим I

Светият синод на БПЦ ще информира Вселенския патриарх Вартоломей, че няма как да махне паметника на екзарх Антим I от двора на българската църква в Одрин, защото той е поставен там не от синода, а от Съюза на тракийските дружества.

Синодалите няма да

променят и титлата Адрианополски, която носи игуменът на Рилския манастир Евлоги. Но обещаваат занапред да не дават на епископите титли, ако те се дават в други православни църкви. Обещанието е дадено, въпреки че за българите е странно, че Вартоломей е дал на грък титлата Адри-

анополски, която идва от Одринска епархия в Българската екзархия.

„Глунави са всякакви опасения, че дублиращите титли са израз на някакви претенции към неговия диоцез“, коментираха от Синода. У нас практиката била на епископи, които не управляват епархии като митрополитите, а са игумени или ректори, да се титулуват на наши стари епархии, които сега са останали в терито-

риите на Албания, Гърция, Македония и Турция. Само допреди няколко години самият Вартоломей не е имал никакви претенции към БПЦ за това.

Що се отнася да поисканите реликви от манастирите в Северна Гърция, от Синода ще информират Вселенския патриарх, че не могат да му ги дадат, защото те са в Националния исторически музей. Шефът на НИМ Божидар Димитров вече обяви, че претенциите към реликвите са неоснователни и дори Гърция не е поставяла въпроса за връщане на ценностите от някогашните български манастири.

<http://www.trud.bg/Article.asp?ArticleId=5127546>

ХАСКОВСКИЯТ КМЕТ ПОДКРЕПЯ ТРАКИЙСКАТА КАУЗА

Извън обичайния протокол остана срещата с новоизбрания кмет на Община Хасково Добри Беливанов, инициирана от СТДБ в почивния ден – събота, 14 ноември т.г.

Срещата се състоя в салона на тракийското дружество в присъствието на ген. Тодор Бояджиев – зам. председател на СТДБ и президент на Българския евроатлантически разузнавателен форум, Кирил Сарджев – председател на УС на тракийското дружество в града „и Анета Георгиева – секретар на читалище „Тракия – 2008“.

Ген. Тодор Бояджиев поздрави лично Добри Беливанов за избирането му за кмет, а така също предаде поздравите на председателя на СТДБ Красимир Премянов. Добри Беливанов сподели, че за него каузата на тракийските българи е от голямо значение и в рамките на своите възможности винаги ще я подкрепя, още повече, че на територията на област Хасково повече от три четвърти от населението са потомци на тракийски българи или сродени с тях.

На кмета Добри Беливанов бе връчен поздравителен адрес от СТДБ.

УЧИТЕЛКАТА ХРИСТИНА ДЕЛИЕВА ПАК СЪБРА СВОИТЕ „ПИЛЕНЦА“

АНЕТА ГЕОРГИЕВА

Тясна се оказа залата на образцово народно читалище „Заря-1883“ в Хасково да побере нейните ученици, колегите ѝ учители и възпитатели, близки и роднини, всички желаещи да се докоснат до личността на

Христина Делиева – учителка, сега вече пенсионерка, и до нейната поезия. Дори в осемдесетте си години тя има неизчерпаема енергия да дарява с обич всички добри хора. На 14 ноември т.г. тук дойдоха учениците на Делиева, „нейните пиленца“, които тя е учила в малкото родопско градче – Маджарово, символ на трагедията на тракийските българи и символ на възкръсналите надежди за живот на оцелелите от геноцида през 1913 година.

иначе словоохотлива, когато бе в ролята на събирателка на спомени и чувства, гласът ѝ се губеше от вълнение и благородни сълзи.

Ген. Тодор Бояджиев – заместник-председател на СТДБ разказа лични спомени за Христина Делиева и ѝ връчи златен медал „Капитан Петко войвода“, с който е удостоена от Централното ръководство на Съюза.

Заслужилата учителка и поетеса получи музикални поздравителни от Стефан Милев с ръководения от него вокален състав „Лотос бял“ и от Стефка Младенова – диригентка на ансамбъл „Китна Тракия“ – Хасково.

Десетките кошници с цветя и букети, предаваха още по-приятна украса на тази среща на обичта и поезията.

Нейните ученици, нейните „пиленца“, както тя ги нарича в своята поезия, сега са вече жени и мъже на около 60 години. Това велико чувство, с което човек е надарен – обич и любов, ги събра отново след 50 години, за да отдадат благодарност към своята любима учителка.

Срещата се превърна в жива сцена със спомени, чувства и много, много любов и обич. Г-жа Делиева,

На 21 ноември в спортната зала „Арпезос“ в Кърджали се състоя Вторият фолклорен фестивал на любителските клубове по танци „Хоротропци и приятели 2015“, организиран от тракийско дружество „Димитър Маджаров“ и народно читалище „Тракия 2009“. В основата на организацията на фестивала бе младежкият танцов състав „Хоротропци“. Тази година участваха седемнадесет състава, докато на първия фестивал бяха само шест. Над 250 участници от региона и страната се надиграваха до късните часове на деня. Освен танцовите състави на тракийските дружества от Кърджали и

В КЪРДЖАЛИ – „ХОРОТРОПЦИ И ПРИЯТЕЛИ“

Кирково на сцената излязоха още два състава от Кърджали, състави от региона – Крумовград, Ардино и Бенковски, а така също и от Ст. Загора, Хасково, Харманли, Свиленград, от Смолянско (Мадан, Рудозем, Неделино, Девин, Върбина, Баните), Ябълково, общ. Димитровград и др. Гост на тържеството беше областният управител на Кърджали Илия Илиев, който приветства присъстващите и който с лични средства подкрепи организаторите. В края на фестивалната програма публиката посрещна

известната и обичана в Родопите народна певица Росица Пейчева. На участниците бяха присъдени

грамоти и купи „Хоротропци и приятели 2015“ за отличното им представяне на фестивала.

Абонамент 2016 г.

Продължава абонаментната кампания на „Български пощи“. Сега е моментът да се абонира за вестник „Тракия“. Единственият начин да общувате с любимия вестник е да се абонира за него, той не се разпространява на свободна продажба. ако искате да научавате навреме за събитията в Съюза, ако искате да следите развитието на въпросите, свързани с тракийската кауза или да разкажете за проявите, организирани от вашето дружество, и цялата тракийска общност да научи за това, трябва да направите абонамента си навреме.

Абонаментът за новата 2016 г. направете в най-близкия клон на „Български пощи“. И през следващата година цената за „Тракия“ се запазва, като за година абонаментът е 9.60 лв., а за половин година е 4,80 лв., а за тримесечие 2.40 лв. за предпочитане е да правите годишен абонамент, сумата не е толкова голяма, за да утежни бюджета ви, тъй като от опит се знае, че абонирали се за шест месеца, заети с други грижи, пропускат срока да продължат абонамента си.

Тази година читателите ни имат по-голям избор. Могат да се абонират и в офисите на ДОБИ ПРЕС. Фирмата има представители и дистрибутори в по-големите градове. За информация 02/963 30 81, 963 30 82.

Съдбата на вестника зависи и от тиража му. Затуй се обръщаме към тракийските дружества да поемат присърце нашия повик и да приканят членовете си да се абонират. Броят на абонатите в дружествата е показател за тяхната активност.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редколегиата на вестник „Тракия“ честити на рождениците на Съюза:

Димитър Николов Антонов – с. Аврен..... 8.XII.1950 г.
Гарабед Ованес Хайрабадян – София ..... 15.XII.1931 г.
Величко Станиславов Пачилов – София..... 20.XII.1930 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Военно издателство ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет
Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)
IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0879 545 115; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Песните на моя народ

Възпящата история

БОРИСЛАВ ГЕРОНТИЕВ

В университета нашият професор по български фолклор Петър Динеков ни учеше, че „историческите песни се отличават с по-голяма историческа конкретност и точност, с по-голям реализъм в изобразението, но същевременно тяхното съдържание не се покрива напълно с историческите събития“.

Константин Иречек ни е вменил препоръката за борба „против мешенето на народните песни и повести с историята“.

Вера Мутафчиева, професионална историчка, за която историята беше и муза, казваше: „Ние сме свикнали да разбираме песните буквално – като разказ за минали събития. Но то би било именно разказ, а не песен. Песенните закони са други. Ако се вгледаме в случките, възпети от безименния, ще забележим нещо определено: те са неверни. Второ правило: те са просто противоположни на истината.“

В годините на бохемската ни младост много пиехме и много пеехме. В репертоара ни преобладаваха патриотичните песни и при всяка спявка не пропускахме с пламнали сърца да изпеем: „Откога са ъ, мила моя майно льо, зора зазорило, оттогаз са ъ, мила моя майно льо, войска провървяла, кон до коня, мила моя майно льо, юнак до юнака“. Като поети особено ни вдъхновяваха сравненията: пушките им – като честа гора, сабите им – като ясно слънце, байрак носят с асланов образ... за да стигнем до стиха: „сам ги води, мила моя майно, сам цар Иван Шишман“.

Ще кажеш, че заради нас Вера Мутафчиева написа: „Сякаш българите все още не желаят да научат как, кога и къде е загинал Иван Шишман“. Историческите факти свидетелстват, че Шишман е „превит“ за турски васал, пленен, хвърлен заедно със сина му в затвора на никополската крепост и след две години душевни терзания в тъмницата е съсечен безславно. Какво общо има между истината за „черното царуване на Шишман и сина му в тъмницата“ и песента за неговия поход към Софийското поле, където бой ще води за българско име, за Христова вяра? На единия полюс е летописецът, който „кратко отбелязва, че Баязид Светкавицата хвърлил Шишман и сина му в тъмница“, на другия

И още за „странджанската марсилеза“

полюс е песента, в която натрупването на сравнения може да опияни и най-трезво мислещата натура.

Някогашните българи не са знаели историческата истина за съдбата, за характера и поведението на своя последен цар. Не им е трябвало да я знаят – „на българите е било нужно Шишман да поживее още“.

А на днешните българи коя истина е по-потребна – тази на историята или тази на песента?

Колкото по-начетени ставаме, толкова повече ли ще гасне в нас ищаха да пеем песен като песента за цар Иван Шишман?

Като ние,

Войводата поет Яни Попов

младите поети, по все повод пеехме „Откога са ъ, мила моя майно льо, зора зазорила“ – песен, която „сякаш не видоизменя, а отрича историческата правда“, така странджанци пеят своя химн „Ясен месец веч изгрява“ – песен, в която историята е възпята

Певецът Сава Попасов

едно към едно.

Песента е създадена през 1904 г. за възвеличаване на героичната смърт на войводата Пано Ангелов и четника Никола Равашола. Въстаниците са в къщата на заточеника Бальо Тодоров, обкръжена след предателство. Двамата правят невероятен опит

с помощта на единствената бомба да избягат. Така се пее и в песента: „Град куршуми над селото, / скъпа кръв порой тече, / падат

Пано, Равашола / – мрат в борбата синове“. Създадена по конкретен повод, възпяваща конкретни личности, още със запяването си, песента се превръща в „странджанската марсилеза“.

Авторът на текста Яни Николов Попов е роден в село Карахадър през 1876 г., по гроздобер, в лозята близо до Лозенград. В народното дело го възвежда Лазар Маджаров. Делегат е на конгреса на Петрова нива, избран за войвода на XII участък – южната част на Лозенградско. През август 1903 г. обявява въстанието в своя участък, като дава уречения изстрел с револвера си, с „Ура! Да живее революцията!“ и биене на камбаните. След потушаване на въстанието с четата си закриля от озверения башибозук бягащите за България.

Със спомоществователството на брат си през 1905 г. издава първата си песнопойка „Странджанска гусле“ – народни песни на честно наречие, събрани от Лозенградско, Малкотърновско, Бабаескийско и Бунархисарско. Тръгва по панаири и сборова и като народен певец пее песните, продава книжки и картички и тъй се издържа.

През 1909 г. издава втората си песнопойка – „Странджански жалби“, за прослава на героизма на своите земляци-преображенци, в която е поместен текстът на „Ясен вечер веч изгрява над балканската гора, / в Странджа роб запява, песен нова, юнашка“. В песнопойката е отбелязано, че песента се „пее по известния глас на арменската песен „Ай, Сасун, Сасун“.

„Ясен месец веч изгрява“ стана известна по цяла България в изпълнението на Сава Попасов. Роден в странджанското село Бръшлян, певецът от дете е заживял с тази история. Първият запис е по текста, който певецът е запомнил от стари хора в родното си

село, а по-късно я пее по текста, поместен в песнопойката на Яни Попов.

В антологията на българската народна поезия има творби, максимално близки до историческата истина по отношение на една от най-легендарните ни исторически личности – Индже.

Една песен го възпява като народен закрильник:

Заплакала е гората
гората и планината
и на гората вървело
и на вършето листата,
и та полето тревата,
на кладенците водата
заради Индже войвода:
- Де да е Индже да дойде
с пестотин млади юнаци,
дето ги куршум не хваща,
гората да развеселят.

Друга песен го възпява като кърджалийски насилиник:

Инджето яде и пие
в Жеруна наред селото,
на хана хаджи Вълчева.
Като из хана ходяше,
бъчюви наред пушаше,
избата в вино плуваше.
Гочо му сукно кроеше
със алънови ножици
и с позлатено индъзе.
Индже на Гочо думаше:
- Каж ми, Гочо, каж ми,
де ти е, Гочо, къщата,
къщата и махалата –
като Жеруна запала,
къщата да ти завардя,
къщата и махалата.

Това се случва през 1794 г. Ордите на известния в цяла Югоизточна България кърджалийски главатар Индже напират към Балкана. Разярен от неуспешното нападение срещу Сливен, Индже превръща в прах и пламъци Раково. сега е ред на Жеруна, кичена с прозвището „Кючюк Филибе“ – Малък Пловдив и заради красотата ѝ, и заради заможните ѝ чорбаджии. И с друго е привличала кръвниците им погледи – падне ли Жеруна, отваря се пътят към Котел:

– Гочо бре, стар дост,
баш майстор,
хатъра не ти прекръшвам –
Жеруна ще ти запазя,
а Казан-Котел не мога.
Каж ми, Гочо, каж ми
отде да влазя във Котел.

Жителите на Жеруна заградили селото от изток, запад и юг с плет от дъбови колове, високи по пет-шест метра, набити един до друг, а пред „шарампола“ изкопали дълбоки окопи. Храбра и продължителна била защитата, няколко пъти кърджалиите били отблъснати и все пак: „В

Жеруна огън гореше, Инджето яде и пие в Жеруна наред селото. Гочо до него седеше.“ Казват, че предателството улеснило нахлуването на ордите. В дружината на Индже били

дението и опожаряването Гочо повече не се връща в Жеруна.

И пак да се запитаме. Историческата истина ще затъмни ли някога блясъка на песента, особено при тенденцията човечеството все повече да отдава значение на документалното?

Ако днешните и утрешните българи проникват все по-дълбоко в недрата на историята, все повече ли ще отслабва тяхното доверие в историческата песен?

Ако чакате моя отговор – мен песните на моя народ ме привличат и с познавателната и с художествената си стойност, дават ми достоверни сведения не „за реалното състояние

Паметен знак в с.Бръшлян

трима жеравненци – Стоян Чениксиза, Стоян Ангелко и възпетия в песните майстор абаджия. В песните се пее за жеравненския абаджия, историята мълчи. Знае се само, че след напа-

на нещата“, а „за художественото отношение на българина към тях“.

Нали така можем да опознаем народа си и чрез неговите песни, и заради неговите песни.

Паметникът на войводата Яни Попов в Созопол